

Türkiye’de HIV ile yaşayanların Yaşadıkları Hak İhlalleri

(Bu rapor Birleşmiş Milletler HIV/AIDS Tema Grubu’nun desteğiyle hazırlanmıştır. BM HIV/AIDS Tema Grubu, bu raporda yer alan bilgilerin doğruluğu ve bütünlüğü konusunda garanti vermez ve bu bilgilerin kullanımı sonucu oluşabilecek zararlardan sorumlu tutulamaz.)

HIV/AIDS epidemisi, Türkiye’de 1985’li yıllardan itibaren görülmeye başlamıştır. Aşağıdaki rapor aralığı **01. 01. 1985** ile **01. 06. 2007** tarihindeki çalışmaları göstermektedir. Maddelendirilen ihlâl örnekleri bugüne kadar medyada çıkan haberlerden, medya yoluyla PYD’yle kurulan iletişimlerden, AIDS Savaşım Derneği’ne iletilen şikâyetlerden, HIV’le yaşayanların hayatlarını ele aldıkları kitaplardan, HIV Pozitif gruba 4 yıl içerisinde yazılan e-postalardan, Pozitif Yaşam Derneği çalışanları ve danışmanlarına aktarılan bilgilerden derlenmiştir.

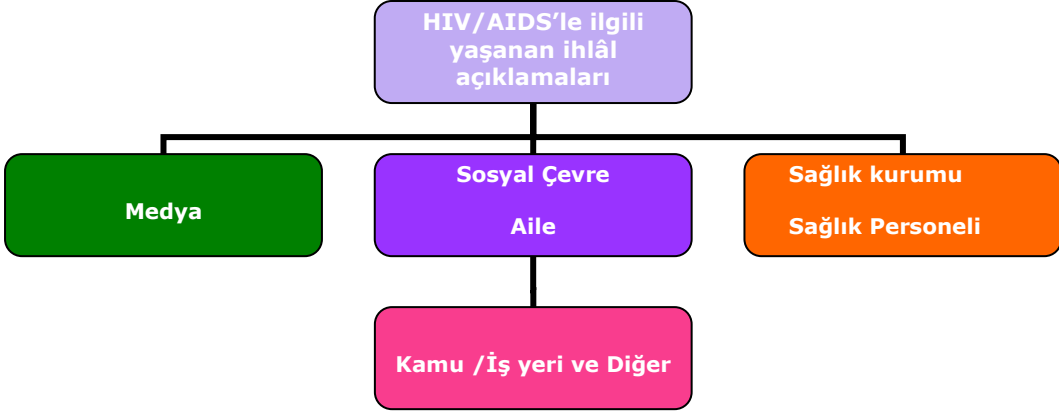
1. Arkaplan bilgisi

Taranan kaynaklar ve bilgisi alınan kişiler:

1. HIV Pozitif grup (sayısı 8500 ileti taranmıştır.)
2. HIV’le Yaşamak (Selahattin Demirer) – Kitap
3. O Anlatıyor (Yayına hazırlayan Arın Namal) – Kitap
4. AIDS Savaşım Derneği Çalışanları
5. Kamu hastanelerinde çalışan Sağlık Personeli
6. HIV’le Yaşayanların Yakınları ve Arkadaşları
7. Pozitif Yaşam Derneği Hukuk Raporları
8. Pozitif Yaşam Derneği yetkilileri ve danışmanları
9. Haber Arşivleri

2. Alanlarına göre Hak İhlalleri

Toplam 103 adet hak ihlâli rapor edilmiş, ihlâl alanları şu şekilde gruplandırılmıştır:

103 kişiden alınan bilgilere göre, en fazla görülen ihlâl örneklere okluk ve sıklık sayılarına göre aşağıdaki gibi açıklanmıştır:

➤ Ayrımcılık yasağı ihlâli	76
➤ Tıbbi gereklilik dışında, kişisel bilgilerin gizli tutulmasının ihlâli	53
➤ Tıbbi özen hakkı, tıbbi bakım (Modern tıbbi bilgi ve teknolojinin gereklerine uygun) hakkı ihlâli	45
➤ Özel hayatın, aile yaşantısının gizliliği (mahremiyet) hakkı ihlâli	44
➤ Sağlık hizmetlerine ulaşma, adalet ve hakkaniyete uygun olarak yararlanma hakkı ihlâli	29
➤ Kişinin vücut bütünlüğüne ve diğer kişilik haklarına saygı ihlâli	13
➤ Sağlık durumu ile ilgili bilgi alma hakkı ihlâli	10
➤ Çalışma Hakkı ihlâli	10
➤ İnsan haysiyetine yakışır şekilde herkesin hasta haklarından faydalanabilme hakkı ihlâli	9
➤ Yaşam hakkının ihlâli	8
➤ Sağlık hizmetlerinin sunulmasında bedeni ruhi ve sosyal yönden tam bir iyilik hali içinde yaşama hakkı ihlâli	7
➤ Serbest Dolaşım Hakkı ihlâli	4
➤ Herkesin yaşama, maddi manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ihlâli	4
➤ Eğitim ve öğrenim hakkı ihlâli	4
➤ Güvenlik hakkı ihlâli	3
➤ İşkence yasağı ihlâli	3
➤ Doktorunu kurumunu seçme ve nakil hakkı ihlâli	2
➤ Hizmetin sağlık kurum ve kuruluşu dışında verilmesi hakkı ihlâli	2
➤ Etkili İç Hukuk yoluna başvurma hakkı ihlâli	2
➤ Eşitlik hakkı ihlâli	2
➤ Tıbbi müdahalede hastanın rızası hakkı (aydınlatılmış onam) ihlâli	2
➤ Meslek sırrını açıklama yasağı ihlâli	1
➤ Aile Kurma hakkı ihlâli	1
➤ Seyahat hakkı ihlâli	1
➤ Usulüne uygun biçimde tıbbi bilgi verme yükümlülüğünün ihlâli	1
➤ Keyfi yakalanma, tutuklanma yasağı ihlâli	1
TOPLAM raporlanan hak ihlâlleri	337

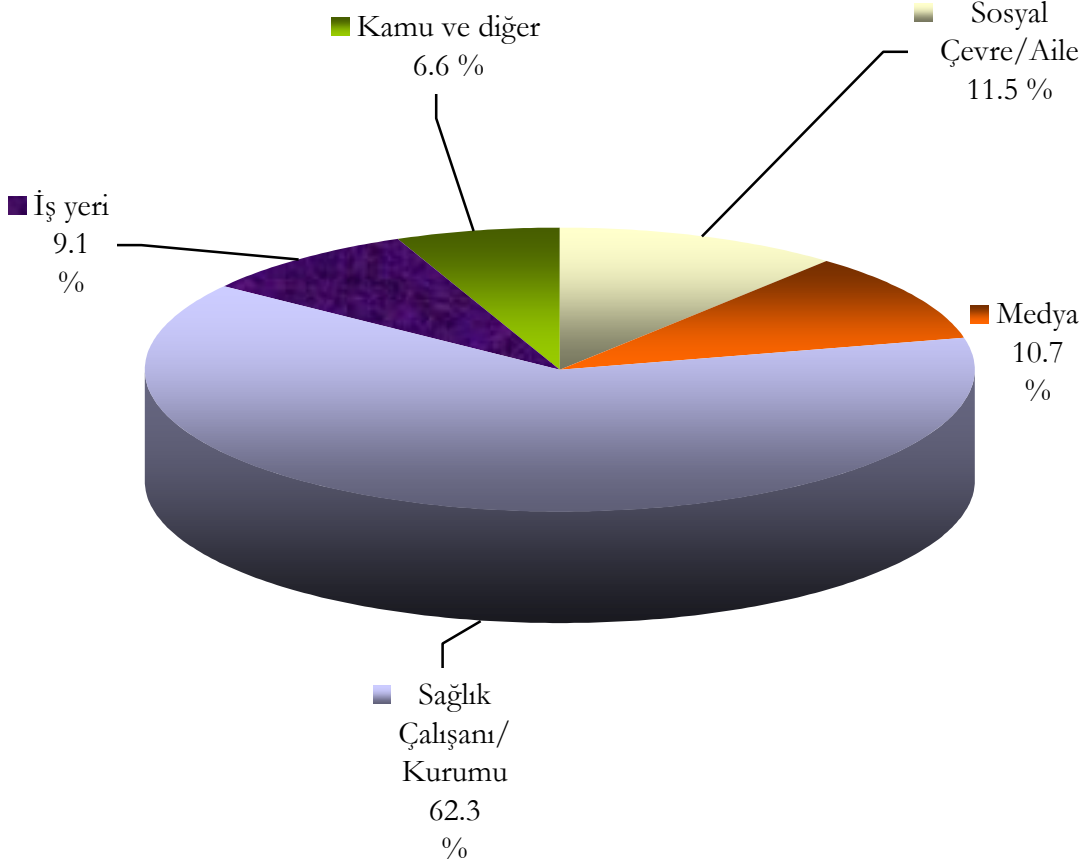
Çıkan rapor sonucunda en fazla ihlâl Sağlık Kuruluşu'nda tespit edilmiştir, **toplam sayı: 80**

Sağlık Kuruluşunu takiben sosyal çevre ve aileleri tarafından destek görmek yerine, dışlanan ve hak ihlâllerine uğrayan HIV'le yaşayanların **toplam sayısı: 14**

Ve daha sonra bilgilerin gizliliği, mahremiyet haklarının korunmaması ve kişiyi deşifre eden, yanlış mesajlar içeren haberlerle Medya 3. sırayı takip etmiştir. **Toplam sayı: 13**

HIV/AIDS'le yaşayanlar, tanı konulmasından itibaren çalıştıkları iş yerlerinde yüksek tehdit ve taciz altında kalmışlar ve hattan işten çıkarıldıkları gözlenmiştir. **Toplam sayı: 11**

Kamu birimlerinde çalışan ya da hizmet alan hak ihlâllerine maruz kalan HIV'le yaşayanların **toplam sayısı: 8**

2.1. Sağlık alanında yaşanan başlıca hak ihlâlleri:

İncelenen ihlâllerde hak ihlâllerinin ve etik dışı davranışların HIV'le yaşayan ve refakatçisi için tanı alındıktan hemen sonra başladığı tespit edilmiştir. Örneğin HIV tanısını yeni almış HIV'le yaşayanlara teşhisi açıklayan sağlık personeli, bu konu hakkında yetersiz bilgiye sahip olduğundan ve ön travma eğitimine tabi tutulmadığından “eksik bilgilendirme” ya da “yanlış bilgilendirme” gibi problemlerle karşılaşmaktadır. Ve tanı her zaman HIV'le yaşayanlara değil de bazen kişinin bilgisi olmaksızın kendisine refakat eden ya da aile bireylerinden birine iletilmiştir.

Ayrıca edinilen izlenim ve bilgilere göre, kişi HIV taramasının pozitif olduğu bilgisini zaman zaman telefonda öğrenmiştir.

Bunun yanı sıra, en sık görülen hak ihlâllerinden biri de “gizlilik kurallarına riayet edilmeyişi”; HIV'le yaşayanların sevk, tahlil, tetkik ve istirahat raporlarına (üstelik çoğunlukla gerekmediği halde) kendilerini deşifre eden “HIV pozitif” “AIDS” ya da “Edinsel İmmün Yetmezlik Sendromu” gibi tâbi oldukları

hastalık bilgileri yazılmaktadır.

Sağlık çalışanları tarafından invaziv müdahaleler, diş ve diş eti problemleri, cerrahi operasyon hatta pansuman, enjeksiyon gibi küçük işlemler ya reddedilmekte ya da güçlkle yapılmaktadır. Çok zaman da HIV'le yaşayanların kendilerine tanınmış olan tedavi hakkından ayrımcı davranışlara tabi tutuldukları için faydalanamadıkları gözlenmiştir. Güçlkle ikna edilen sağlık personeline HIV Pozitif kişiler, güvensizlik duygusuna kapılmakta ve bu durum sağlığının seyrini de olumsuz yönde etkilemektedir. Öte yandan en temel sorun çok zaman HIV+'lerin ameliyat edilmemesi gerçeğidir. Hekimlerini operasyon için ikna etmek HIV'le yaşayanın tıbbi durumu acil olduğunda bu süreç daima HIV'le yaşayanın aleyhine işlemektedir.

HIV+ annelerin doğumunu üstlenecek hekim bulmak zor olmakla birlikte, yeni doğan HIV'le yaşayan daha dünyaya gözünü açar açmaz HIV Pozitif yaftası birçok evrağına işlenmektedir. Bu kötü uygulama en çok aileyi müşküle sokmakta olup anne-bebeğı ziyarete gelen ve aynı zamanda anne-bebeğın HIV Pozitifliğini bilmeyen kişiler açısından söz konusu olan ayrımcı tutum bir ya da birkaç soruna neden olmaktadır.

HIV'le yaşayan kişilerin yattıkları oda temizlenmemekte, ateşleri düzenli ölçülmemekte, tansiyonlarına düzenli bakılmamakta, ilaç düzenlerine dikkat edilmemekte ve özensiz bakıma tabi tutulmaktadır.

Hastaneye yatmaları gerektiğı hallerde yanlarına refakatçi ya da ziyaretçi alınmamaktadır.

Ayrıca taşıdıkları virüs ve beraberinde gelen rahatsızlıkları aileleriyle paylaşamayan HIV'le yaşayanlar, hastaneye yatma durumunda ve iş yerlerinden izin alma durumunda, istirahat etmeleri gerektiğinde ve sosyal hayatlarında bazı özel ayrıcalıklar ya da haklı inisiyatifler tanınmaması nedeniyle oldukça problem yaşamaktadırlar.

3. Tespit edilen vakaların mevcut haklar bağlamında incelenmesi

3.1. Uluslararası sözleşmelerle korunan Haklar:

3.1.1. Eşitlik: Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşittir.

Kişiler sağlıkta ve hastalandığında, herkesle eşit şartlarda sağlık hizmetinin verilmesini talep edebilirler

Eşitlik hakkının çiğnendiğı durumlardan bir tanesi:

Örnek 1:

Bulunduğı devlet hastanesinden Ankara H. T. F'ye sevk almak isteyen HIV'le yaşayana ağır tüberküloz geçirmesine rağmen sevk verilmemiştir. Üstelik görevli hekim tarafından ağır hakaretlere maruz kalmıştır. Doktora HIV taşıdığını söyleyen danışan, bazı ithamlara hedef olmuştur. "İnsanlığın ve Türkiye'nin yüz karası olduğu" söylenerek kovulmuştur. Aynı zamanda "Tedavi olma hakkı" çiğnenmiş ve "Kurumunu seçme ve nakil hakkı" ihlâl edilmiştir.

3.1.2. Ayrımcılık yasağı: Herkes; ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir.

Sadece siyasal, sosyal ve ekonomik bakımdan değil, kişilerin sağlık sorunları nedeni ile de ayrımcılık yasaktır. Örneğin HIV tanısı almış biri, herkes kadar bütün haklardan yararlanır ve aynı durum karşısında farklı muameleye tabi tutulamaz.

Bu nedenle işten çıkarılamaz, öğrenim görmesi engellenemez ve diğer kişilerle ve eşit şartlarda sağlık hizmeti alabilir. Tecrit edilemez.

Raporlanan hak ihlallerinde ayrımcılık yasağı 76 kez ihlâl edilmiştir. Bazı ayrımcılık örnekleri:

Örnek 2:

Sağlığı oldukça kötüye giden HIV'le yaşayanın ilaçları yurt dışından fahiş fiyatlarla getirtiliyordu. Komaya giren HIV'le yaşayan, kardeşi tarafından Taksim İlk Yardım'a kaldırıldı. Solunumunun durması riski vardı ve destek makinesine bağlanması gerekiyordu. Ancak hekimi, kişinin HIV+ olduğunu öğrenmesi sonucu "Katiyen bakamayız, bu iş bitmiştir" dedikleri için Çapa'ya yoğun bakıma kaldırıldı. Çapa da kabul etmedi. Bireysel çabalar sonucu Çapa'nın acil servisine kaldırıldı. Boğazına kanül takıldı. Ama yeteri kadar kendisiyle ilgilenilmedi. Ateşi ölçülüyor, tansiyonuna bakılmıyor ve ilaç saatleri aksatılıyordu. Ailesi ve sağlık personeli arasında büyük çatışmalar oldu bu sebeple. Oradan çıkarıldılar. HIV'le yaşayan Enfeksiyon Polikliniğine yatırıldı, ancak burada da hiçbir bakıma tabi tutulmadı. 2 gün sonra yaşamını yitirdi.

Not: Örnek 2'de göze çarpan en temel hak ihlâli "ayrımcılık yasağı" ve "eşitlik hakkı" ihlâlidir. Bununla beraber dolaylı olarak "yaşam hakkı", "Tıbbi özen hakkı ve tıbbi bakım hakkı" ihlâli, "Kötü tıbbi uygulama yasağı" gibi birden çok ihlâl gözlenmiştir.

Örnek 3:

Menenjit sonrası yatalak kalan ve bir ayağını hiç oynatamayan HIV Pozitif kişiyi takip eden Enfeksiyon doktoru, kişiyi ısrarla fizik tedavi ve rehabilitasyon ünitesine göndermesine rağmen HIV+ olduğu için bu hizmetlerden faydalanamadı. HIV+ danışan yatağa mahkûm oldu ve iyileşme imkânı varken, tedavisini üstlenecek bir hekim bulamadı.

Örnek 4:

Bir kamu hastanesinin Diş Bölümü'nden Fakülteye sevk almak için giden kadın hastanın başvurduğu doktor, kişinin HIV pozitif olduğunu öğrendikten sonra hakaret etmiş ve aynı zamanda doktor, Kişiye yabancı uyruklu olduğundan ötürü, hem iffetsizlikle hem de bu virüsü bilinçli olarak yaymakla suçladı. Kişi ağır hakarete maruz kaldı. Üstelik tüm tartışmalar hastalar ve personelin gözü önünde yapıldı ve doktor sevk vermedi.

Not: Örnek 4'te HIV'le yaşıyandan alınan bilgiye göre, kişisel ağır bir hekim kusuru, TCK yönünden suç oluşturmaktadır. "Ayrımcılık yasağı" ihlâl edilmiştir. "Doktorunu ve kurumunu seçme ve nakil hakkı", "Sağlık hizmetlerinden adalet ve hakkaniyete uygun olarak faydalanma hakkı" ve "mahremiyete saygı hakkı" ihlâl edilmiştir.

Örnek 5:

Bir kavgaya sonrası Atatürk Devlet hastanesine yatırılan hem HIV hem de Hepatit C taşıyıcısı olan C. A. hastaneye geldiğinde aldığı darplardan dolayı komadaydı. Yapılan testler sonrasında taşıdığı virüsler tespit edildi. Yoğun bakım karantinaya alındı. Dışardan yoğun bakıma ziyaretçi alınmadı, içeriden refakatçilerin bile çıkışına müsaade edilmedi. Hasta, ağır kan kaybından ötürü öldü. Hasta öldükten sonra karantina ilaçlandı. Sağlıkçılar test yaptırdı. Ve hastayla kavgaya girişenlere de "ağır risk" altında oldukları söylendi ve "test olun" çağrısı yapıldı.

Not:

Bu olayda aynı zamanda “Kişisel hayatın ve tıbbi bilgilerin gizliliği hakkı” “Mahremiyetin ölümde bile bozulmaması hakkının” ihlâli söz konusudur.

3.1.3. Yaşam hakkı: Sadece ölüm cezasının kaldırılması yaşam hakkı değildir. Sağlıklı, eşit, ayrımsız bir yaşam güvencesi de bu hak grubuna girer. HIV nedeni ile ameliyattan kaçınmak yaşam hakkının ihlâlidir.

Örnek 6:

Kolon kanseri teşhisiyle takip edilen HIV'le yaşayan ameliyat edilmedi. Hastalık ilerlemişti, tümör büyüdüktan sonra ameliyat edildiğinde kanser yayılmıştı. Cerrahların ameliyat etmeme nedenleri HIV'in bulaş korkusuydu. Ameliyat, sağlıkçıların ön yargısı nedeniyle hayli geciktirildi, tümör büyüdü, kanser yayıldı. Akıntılı yaraları vardı, pansumanları yapılmadı. Ağır hakaretlere maruz kaldı. Kısa bir süre sonra metastaz yapan kanseri nedeniyle yaşamını yitirdi.

3.1.4. İşkence yasağı: İşkence sadece hürriyetin sınırlandırıldığı durumlarda değil çeşitli uygulamalarla da gerçekleşebilir.

Örnek 7 :

Bacağındaki lenf bezi kanseri yüzünden X hastanesine kaldırılan HIV'le yaşayan, henüz durumu çok kötü değilken refakatçisi kendisine yiyecek getirmek için dışarı çıkıp geldiğinde HIV(+) kişinin ellerinin yatağa bağlandığını, baygın olduğunu, şuurunu ve kendisini kaybettiğini görünce görevli doktora gidip derhal müdahale etmesini istemiş. Doktor elmasını bitirdikten sonra geleceğini söylemiş refakatçinin aşırı tepkisi üzerine yataklı servise gelen doktor HIV'le yaşayana oksijen tüpü bağlamış ancak alet çalışmıyormuş. HIV'le yaşayanın refakatçisi “hastanın daha 2 saat önce iyi olduğunu neden kendisinden geçtiğini ve neden bağlandığını sorunca ” ilaç vermek istedik almadı kabul etmedi” demiş -ayrıca HIV'le yaşayanın refakatçisi bu söylemin doğru olmadığını çünkü O'nun uyumlu biri olduğunu düşünüyor-. Ve birkaç saat sonra HIV'le yaşayan hayatını kaybetmiş ve oradaki bir personelin imalı uyarıları üzerine refakatçiye otopsi yaptırması gerektiğini söylemiş. Ancak soyadı aynı olmadığı için otopsi istemi reddedilmiştir.

Örnek 8:

HIV'le yaşıyan mahkûm arkadaşlarından ayrı koğuşa konarak hücreye kapatılmıştır. Koğuş arkadaşları hapisane yetkililerine HIV yüzünden endişe etmediklerini arkadaşlarını hücreden çıkarılıp kendileri ile aynı koğuştta kalmalarını istemişler. Ancak HIV Pozitifliği bir gerekçe olarak öne sürülen danışan cezası bitene kadar hücrede kalmıştır.

3.1.5. Yasa önünde eşitlik: HIV tanısı almak: yasalar karşısında herhangi bir yurttaşın yararlandığı haklardan yararlanmayı engelleyemez.

3.1.6. Etkili hukuk yoluna başvurma hakkı: Temel ve hasta hakları bakımından ihlâl yaşıyan kişi yasa yollarını deneyerek hakkının yerine getirilmesini, ya da müdahalenin durdurulmasını isteme hakkına sahiptir. Yasa yolu var fakat kullanılmıyorsa veya makul sürede sonuç alınmıyorsa bu hak ihlâl edilmiş demektir. Dava açmaya engel varsa, adalete ulaşım mümkün değil ise bu hak ihlâl edilmiş sayılır.

3.1.7. Keyfi yakalanma, tutuklanma ve sürgün yaşağı: HIV tanısı almak yakalanma gerekçesi değildir. Tutuklanma gerekçesi değildir ve sürgün gerekçesi değildir.

Örnek 9 :

Zührevi hastalıklar hastanesine polis zoruyla götürülen ve rutin kontrolleri yapılan danışanın HIV taramasının pozitif çıkması sonucu herkesten farklı bir odaya alınmış, boydan boya duvarları ve kafesleri olan bir yerde tutulmuştur.

3.1.8. Savunma hakkı: Bir avukattan yardım alma, adil yardım bürosundan yararlanma da bu hak grubu içindedir. HIV tanısı nedeni ile suçlanan kişiler de savunma haklarını eşit bir biçimde kullanabilirler

3.1.9. Özel hayatın, aile yaşantısının gizliliğı: HIV tanısı ve diğer tıbbi tanımlar sadece tıbbi zorunlulukta ve yastada izin verilmiş durumlarda açıklanabilir bu zorunluluk sadece hekimler ve sağık personeli ile ilgili olmayıp tüm yurttaşların görevidir, sorumluluğudur. Aksi davranış ceza sorumluluğunu gerektirir.

Örnek 10:

Sezaryen ameliyatı sonrası anneye Kızılay'dan kan nakli yapılmış. Ancak kan gerekli taramalardan geçirilmeden anneye verilmiştir. Sonuç itibariyle anne yapılan testler sonrası HIV'le enfekte olmuştur. Bu olay medyada geniş yankı buldu. Aile medyada deşifre edildi. Eşine bulaşmamış olmasına rağmen anne Müzeyyen İşıkğöz köy halkı tarafından istenmedi.

Örnek 11:

Van Yüzüncü Yıl Üniversite'sine yatan ve dalağından ameliyat olması gereken hastanın elisa testi pozitif çıktı, test yeniden tekrarlandı gene "pozitif" sonucu alındı. Bunun üzerine hastanın kan örneğı Ankara Numune'ye doğrulama için gönderildi. Bu süreç içersinde ameliyat işlemi durduruldu. Evraklarına HIV Pozitif yazıldı, sağık çalışanları hastanın iddiasına göre kendisiyle dalga geçti. Sorulmaması gereken mahremiyet sorularını cevaplamak zorunda

birakıldı. En son aşamada doğrulama testi negatif çıktı. Eşi hastayı özel bir hastaneye yatırdı. Ameliyatını yaptırdı. Kendilerini deşifre eden Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Tıp. Fak. İçin Savcılığa suç duyurusunda bulundu. Ancak bu olay basına yansıdı. Aile'nin psikolojisi alt üst oldu. Eşi bu olayın üzerine iç kanama geçirdi.

3.1.10. Serbest dolaşım hakkı: HIV tanısı nedeni ile ülke dışına çıkmak ve bir ülkede seyahat etmek engellenemez. Fakat uygulamada vize sırasında HIV testi istendiği, tanı alanların vize alamadığı veya oturma izni olan ülkeden sınır dışı edildiği gözlenmektedir.

Örnek 12:

Danışan uzun yıllardır yurt dışında oturma izni ile ikamet etmektedir. İkamet izni sırasında yapılan rutin testler sonrası elizası pozitif gelmiştir. Ülkenin kuralları gereği kişi yurt dışından sınır dışı edilecektir. Sınır dışı edilmesi için İç İşleri Bakanlığınca yasal işlem başlatılmıştır.

3.1.11. Sığınma hakkı: Temel hakların ihlâl edileceği tehlikesi yaşayanlar başka bir ülkeden sığınma isteyebilirler.

3.1.12. Evlenme ve aile kurma hakkı: HIV tanısı almış kişilerin evlenmeye, aile kurmaya engel bir durumları yoktur. Evlilik öncesi testlerin yapılması olsa olsa eğitim ve açıklama fırsatı olabilir.

3.1.13. Kamu hizmetlerinden eşit yararlanma: HIV tanısı almak yurttaşlık haklarında yoksunluğu getirmez.

3.1.14. Sağlık ve sosyal güvenlik hakkı: HIV tanısı sürekli olarak ilaç kullanımını gerektiren bir durumdur. Sosyal güvenliği olmayanlar bu tedavilerini sürdürebilmek için yeşil karttan yararlandırılmalıdır.

3.1.15. Çalışma hakkı: HIV tanısı almak çalışmaya, işe alınmaya engel değildir. HIV nedeni ile kişi işten çıkarılamaz.

Örnek 13 :

Bir üniversitede akademisyen olan HIV'le yaşayan, ilaç reçetelerini kurumunda ki memura götürmesi sonucu taşıdığı virüs anlaşılmiş, sorun yaşamış ve durum bölüm başkanına intikal etmiştir. Bölüm başkanı kişiye işten ayrılması yönünde baskı yapmış kendisini o ortamda asla çalıştırmayacağını söylemiştir.

Örnek 14:

HIV + kişi çalışmış olduğu iş yerinde ilaç saatlerinde dozlarını aldığı için mesai arkadaşları

tarafından dikkat çekmiştir. Bunun üzerine bir gün kendisi dışarıda, çantası ofisteyken iş arkadaşlarının çantalarını karıştırmış ve ilaç isimleri öğrenilmiştir. Mesai arkadaşları en yakın sağlık kuruluşuyla irtibata geçerek ilaçların hangi hastalıkta kullanıldığı bilgisine ulaşmış kişinin HIV (+) olduğu anlaşılmış ve deşifre olmuştur. HIV'le yaşayan bu bilginin verilmesi üzerine işten atılmıştır.

Örnek 15:

Büyük bir hastanenin moleküler onkoloji bölümünde biyolog olarak çalışan ve hâlihazırda HIV+ olduğu bilinmeyen hastane çalışanından bir takım testler istenmiştir. Testler içerisinde "elisa" testide mevcuttur ve eliza testinin pozitif vermesiyle birlikte yaptırdığı doğrulama testide pozitif gelen HIV+ kişinin işine hastane yönetimince son verilmiştir.

3.1.16. Tıbbi bakım ve tıbbi özen hakkı:

Örnek 16:

Sürekli kusan ve ilacı tolere edemeyen HIV'le yaşayanın ilaç kombinasyonu Klinik Şefi hastanede olmadığından oldukça geciktirilmiştir. Medikal tedavinin yan etkileri sonucu vücudunda yaraları açılmış ve aynı tip 2 ilacı, kombinasyonunda olmaması gerektiği halde HIV'le yaşayana tatbik edilmiştir. Biyokimya testleri referans aralıklarının hayli üstüne çıkmıştır.

Örnek 17:

Mide ve makatındaki kanama nedeniyle acı çeken ve durumu giderek kötüleşen HIV'le yaşayana takip olduğu hastanede hiçbir görüntüleme tetkiklerine tabi tutmadan ilaçlar verilmiştir. Bu ilaçlar problemlerini gidermek şöyle dursun durumunu daha da ağırlaştırmıştır.. Bunun üzerine özel bir hastane ye gidip muayene olan HIV'le yaşayana özel doktor endoskopi ve rektoskopi yapılmasının şart olduğunu söylemiştir. HIV+ kişi hastanesine geri gelip bu bilgileri aktardığında başhekim bu ünitadaki kişilerin kendisiyle ilgilenmeyeceğini söylemiştir. Bunun üzerine il sağlık müdürlüğüyle irtibata geçen ve hastanede kavgaya yol açan HIV'le yaşayan doktorun kendisine "bir mikropsun" dediğini iletmiştir. Ve HIV Pozitif kişi tehdit ile, baskı ile yaklaşık 1 yıl süren ağır süreçten sonra, tetkik sonuçlarına göre ameliyat olması gerektiği halde ameliyata alınmamıştır.

3.17. Eğitim hakkı: HIV sosyal yaşam ile bulaşan bir hastalık değildir. HIV tanısı alan kişi eğitime katılabilir bu engellenemez.

Örnek 18:

Daha önce kendileri ile aynı mahallede oturan bir veli HIV taşıyıcısı Y. O'nun çocuğu ile aynı okulda okuyacağını öğrenmiştir. Basına sızan haberler dolayısıyla Y. O'nun daha önce Kızılay'dan alınan kanla HIV enfekte olduğunu biliyordur. Hızla Y. O'nun HIV taşıyıcısı olduğu

diğer veliler tarafından da öğrenilmiş ve şiddetli gerilim başlamıştı. Olay aynı hızla basına yansımıştır. Y. O'nun Okulu, arkadaşları öğretmenleri her gün TV ve gazetelere taşınmıştır. Y. O ile çocuklarını aynı sınıfta okutmaya karşı çıkan aileler, durumu protesto etmeye başlayıp hatta çocuklarının okullarının naklini başka yere kaydırmışlardır. Zaman olmuş Y. O 45 kişilik sınıfta 3 öğrenci ile ders yapmak durumunda bırakılmıştır. İl Sağlık Müdürlüğü yetkilileri, velilere “Y. O'nun çocuklarıyla aynı okulda okuyabileceğini ve yaralanma darp gibi durumlar olmadığı müddetçe herhangi bir risk bulunmadığını” söyleyerek aydınlatıcı bilgiler vermişlerdir. Ancak Y. O kekeme olmuştur, sosyalleşmesi ve aynı sosyal ortamı şu an için paylaşmış olsa da yarın bugünleri ve hakkında konuşulanları günün birinde anımsayacaktır.

4. HASTA HAKLARI VE YASAL ÇERÇEVE

4.1. Türkiye'deki Yasal Çerçeve

- Anayasa
- Türk Ceza Kanunu (TCK)
- Ceza Muhakemeleri Kanunu (CMK)
- Umumi Hıfzıssıhha Kanunu
- Sosyal Güvenlik Yasası
- Nüfus Planlamasına ilişkin Kanun
- Sağlık hizmetlerinin Sosyalizasyonu hakkında Kanun
- Tebabet-in Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun
- Deontoloji Nizamnamesi
- Hasta Hakları Yönetmeliği
- Tüzükler
- Genelgeler
- Uluslar arası Sözleşmeler

4.1.1. Hasta Hakları Yönetmeliği:

Türkiye 'de Hasta Hakları Yönetmeliği 1998'de yürürlüğe girmiştir (01. 08. 1998 Resmi Gazete No:23420 Sayı) halen yürürlüktedir.

Bu Yönetmelik insan haysiyetine yakışır şekilde herkesin “hasta hakları”ndan faydalanabilmesine, hak ihlallerinden korunabilmesine ve gerektiğinde hukuki korunma yollarını fiilen kullanabilmesine dair usul ve esasları düzenlemek amacı ile hazırlanmıştır.

Hasta Hakları konusunda doğrudan bir düzenlemedir.Fakat yasa olarak değil de yönetmelik olarak düzenlenmesi yaptırım gücü bakımından sorunları çözmede yetersizdir.

Hasta Hakları Yönetmeliğine göre haklar ve ilkeler:

- Sağlık Hizmeti ve Yaşam Hakkı
- Maddi ve manevi varlığı koruma
- Ayrımcılık yasağı
- Sağlık Hizmetlerine ulaşma hakkı (Ulaşılabilir ve etkin sistem)

- Adalet ve hakkaniyete uygunluk
- Sağlık kurumu, doktorunu seçme ve değiştirme hakkı
- Doktor ve personel hakkında bilgi alma hakkı
- Öncelik hakkı
- Tıbbi Gereklere Uygun Teşhis, Tedavi ve Bakım
- Tıbbi Gereklilikler Dışında Müdahale Yasağı
- Kayıtları İnceleme
- Kayıtların düzeltilmesini isteme
- İnsani Değerlere Saygı Gösterilmesi ve Ziyaret
- Tıbbi özen ve güvenlik
- Dinsel vecibe hakkı
- İnsan haklarına saygılı ortam

4.1.2. TCK ve Hasta Hakları:

Eziyet

- **MADDE 96.** - (1) Bir kimsenin eziyet çekmesine yol açacak davranışları gerçekleştiren kişi hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur

Ayrımcılık

- **MADDE 122.** - (1) Kişiler arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım yaparak;
- a) Bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya bir hizmetin icrasını veya hizmetten yararlanılmasını engelleyen veya kişinin işe alınmasını veya alınmamasını yukarıda sayılan hâllerden birine bağlayan,
- b) Besin maddelerini vermeyen veya kamuya arz edilmiş bir hizmeti yapmayı reddeden,
- c) Kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını engelleyen,
- Kimse hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis veya adlî para cezası verilir.

Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar

Haberleşmenin gizliliğini ihlâl

- **MADDE 132.** - (1) Kişiler arasındaki haberleşmenin gizliliğini ihlâl eden kimse, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Bu gizlilik ihlâli haberleşme içeriklerinin kaydı suretiyle gerçekleşirse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.
- (2) Kişiler arasındaki haberleşme içeriklerini hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- (3) Kendisiyle yapılan haberleşmelerin içeriğini diğer tarafın rızası olmaksızın alenen ifşa eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır.
- (4) Kişiler arasındaki haberleşmelerin içeriğinin basın ve yayın yolu ile yayınlanması hâlinde, ceza yarı oranında artırılır.

Özel hayatın gizliliğini ihlâl

- **MADDE 134.** - (1) Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlâl eden kimse, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Gizliliğin görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlâl edilmesi hâlinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.
- (2) Kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü veya sesleri ifşa eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Fiilin basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, ceza yarı oranında artırılır.

Kişisel verilerin kaydedilmesi

- **MADDE 135.** - (1) Hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydeden kimseye altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir.
- (2) Kişilerin siyasî, felsefî veya dinî görüşlerine, ırkî kökenlerine; hukuka aykırı olarak ahlâkî eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin bilgileri kişisel veri olarak kaydeden kimse, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır

4.2. Hasta Hakları ile ilgili Uluslararası Bildirgeler ve Sözleşmeler

4.2.1. Uluslararası kabul görmüş bildirgeler:

- Bali Bildirgesi
- Lizbon bildirgesi
- Amsterdam Bildirgesi
- Hasta Çocuk Hakları Bildirgesi

4.2.2. Uluslar arası sözleşmeler

- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
- İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi ~ *Yukarıda örneklerle birlikte açıklanmıştır.* ~
- Kişisel Verilerin Otomatik İşlenmesinde Bireylerin Korunması Sözleşmesi,
- Çocuk Hakları Sözleşmesi
- Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
- UNAIDS Deklerasyonu
- Cedaw Sözleşmesi (Ek ihtiyari protokol ve tavsiye kararı)
- *İlo Sözleşmeleri,*
- *Nüfus Hizmetleri Kanunu*

Anayasa md.90:

Uluslar arası sözleşmeler usulüne uygun olarak yayınlandığında iç hukuk normu haline gelebilirler ve Anayasa'ya aykırılığı iddia edilemez ve yasalar ile çatışma yaşandığında sözleşme hükümleri uygulanır.